

Tratat de Sociologie Generală

Sociolog Sergiu-Lucian Raiu

Apărut într-un context în care retorica reformării continuă să facă o foarte productivă carieră electorală, *Tratatul de Sociologie Generală* este exact reperul teoretico-metodologic de care au imperios nevoie toți cei care s-au implicat sau se vor implica în reformarea practică a spațiului social românesc.

Cu acest obiectiv colectivul de 39 de autori și coautori, care provin din patru țări: 5 autori din S.U.A., 1 autor din Canada, 3 autori din Franța și 30 de autori din România (cadre didactice și cercetători din 14 universități și institute de cercetare științifică) au valorificat atât sistemul conceptual cât și metodologia cercetării sociologice, din literatura universală și literatura română de profil. Astfel se explică colaborarea la tratat a unor nume prestigioase, de primă mână, precum Immanuel Wallerstein, Raymond Boudon, Daniel Chirot, Michael Hechter, Jeffrey C. Alexander, Albert Ogien, Jacques Hamel, Achim Mișu, Cătălin Zamfir, Ioan Drăgan, Ilie Bădescu, Ștefan Buzărnescu, Oscar Hoffman, Maria Larionescu, Constantin Schifirneț, Maria Voinea, Dorel Abraham, Virgil Măgureanu, Ion Ionescu ș.a. care și-au oferit cu generozitate parteneriatul epistemologic, unii în premieră, iar alții în virtutea unor tradiționale colaborări între mediul academic românesc și mediul academic din țările de unde provin aceste distinse personalități.

Dacă la prima impresie, lucrarea pare o simplă crestomație de texte, în realitate este un text coerent, ideatic articulat metodologic și focalizat pe obiectivul consilierii calificate atât a celor care se află pe diverse etape ale formării profesionale, cât și acelor care se află în intervalul de autoritate al lideranței, cumulând responsabilitatea gestionării unor probleme sociale. *Tratatul de Sociologie Generală* a apărut sub egida Facultății de Științe Sociale a Universității din Craiova, la Editura Beladi, în 2010 avându-l ca și coordonator pe prof. univ. dr. Dumitru Otovescu, iar ca referenți științifici pe prof. univ. dr. Floarea Chipea de la Universitatea din Oradea și pe prof. univ. dr. Dumitru Stan de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași.

Volumul cuprinzând un număr considerabil de pagini – 922, este structurat în trei secțiuni și se încheie cu un *Indice de autori* (p. 915-920), util celor care doresc să găsească punctual opinia calificată a fiecăruia dintre personalitățile care și-au adus contribuția la crearea acestui tratat.

Tratatul debutează cu definiția, fundamentele științifice, problematica, funcțiile teoretice și aplicative, criteriile de clasificare a concepțiilor, orientările fundamentale, obiectul de studiu și scopul sociologiei, reunite într-un capitol intitulat *Perspectiva sociologică de interpretare a vieții social-umane* (p. 59-78). În capitolul II (p. 79-110) Immanuel Wallerstein prezintă trei axiome pe care le consideră „cultură a sociologiei”, acestea aparținând lui Durkheim, Marx și Weber, ca „moștenire” a sociologiei, apoi câteva dintre provocările sociologiei secolului al XXI-lea dar și perspectivele de evoluție a sociologiei. În capitolul III intitulat *Promisiunile Sociologiei* (p. 111-133) este prezentată aplicabilitatea sociologiei în diferite domenii: în sfera juridicului, în dezvoltare, în sfera

organizațională, în economie, în politică, în medicină, în sfera militară, în contabilitatea socială. Valoarea educativă a sociologiei constă în aceea că îl ajută pe individ să devină o personalitate mai înțeleaptă, mai cultă, mai adaptată lumii contemporane. Evoluția sociologiei din ultimele decenii dezvăluie tentația ei evidentă de a depăși trivialitatea și de a oferi cunoștințe și interpretări inedite, rod al unor laborioase și inteligente cercetări de specialitate. Cunoașterea problemelor cu caracter etic (sau deontologic) și a faptului că sociologia „se face în serviciul umanității” determină cunoașterea aspectelor ce se circumscriu în umanismul profesiei de sociolog. Operațiile care presupun descrierea, înțelegerea și explicația în sociologie, fac din această știință, o cunoaștere care nu este asimilată unei „științe istorice” și fiindcă beneficiază de metode interpretative și folosește un sistem conceptual, în explicarea societății este mai mult decât atât – capitolul IV - *Descrierea, înțelegerea și explicarea în Sociologie*. În Cap. V (p. 144- 163)) sunt prezentate cele două forme ale individualismului metodologic – paradigmă ce se referă la condițiile de informare completă atunci când trebuie luate decizii – teoria alegerii raționale ca primă formă și teoria raționalității obișnuite ca a doua formă. În Cap. VI (p. 164-188) sociologul Cătălin Zamfir prezintă paradigma sociologiei constructiviste în centrul căreia stă conceptul de dezvoltare socială proiectată. Prof. dr. Cătălin Zamfir afirmă că se poate vorbi de o nouă paradigmă în știință, conținând teorii, concepte, instrumente de cercetare și de construcție de acțiune socială orientată spre dezvoltare: „putem prevedea că se produce o orientare mondială spre proiectarea dezvoltării sociale la toate nivelele: global, regional, național și local. Inovația socială capătă o nouă dimensiune: alegerea între alternative în funcție de evaluarea eficienței lor potențiale” (p. 188). Prof. univ. dr. Ștefan Buzărnescu descrie în capitolul VII (p. 189- 214) - *Rolul sondajelor în cercetarea opiniei publice*. Informațiile individuale, detaliate, obținute prin sondaje, au contribuit la dezvoltarea și perfecționarea cercetărilor cantitative din sociologie.

Secțiunea a II-a centrată pe problematica și fundamentele tematice ale sociologiei generale, prezintă în capitolul I (p. 215- 233) câteva reflecții despre om și viața socială din gândirea presociologică în accepțiunea lui J. J. Rousseau. Capitolul își propune să arate că există o sociologie în opera lui J. J. Rousseau, chiar dacă acesta nu este considerat sociolog. El retrasează genealogia corupției umane, care decurge din „progresul” societății. Capitolul II (p. 234- 277) prezintă aspecte legate de *Schimbările socialului și noile arii de cercetare în sociologia contemporană*. Sociologia care realizează o cunoaștere cu onestitate științifică a socialului este de o maximă importanță pentru întemeierea deciziilor în lumea în care trăim. Prof. univ. dr. Ion I. Ionescu realizează o trecere în revistă a co-determinărilor dintre schimbările sociale actuale și schimbările sociologilor, printre subiectele abordate fiind: mondializarea, avatarurile muncii, ocupării, (in)justiției, democrației, imaginarului social, religiei etc. Capitolul III (p. 278-319) face referire la noile teorii asupra relațiilor sociale nu înainte de a trece în revistă teoriile clasice: teoria locurilor spirituale, teoria discrepanțelor afective, teoria legăturilor vide, teoria legăturilor slabe ș.a. Structura socială constituie o temă fundamentală a cunoașterii sociologice cu implicații majore în practica socială, motiv pentru care tratatul îi acordă un capitol (Cap. IV p. 320-338) la care și-a adus contribuția sociologul Maria Larionescu. Și fiindcă cercetarea sociologică a vieții sociale trebuie să pornească de la studiul grupului, fie că vorbim de cele mai simple și mai puțin organizate până la cele mai complexe și puternic formalizate, următorul capitol îi este dedicat analizei grupului. De o analiză a acțiunii sociale, condusă în scopul reflexivității poate beneficia cititorul tratatului în capitolul VI (p. 351-361). Pentru a înțelege atât modalitățile de acțiune și interacțiune dintre indivizi, dintre aceștia și grupuri și instituții sociale, cât și a explicării mecanismelor și factorilor care generează acte de dezordine

socială, devianță și criminalitate, într-o societate ce se pretinde a fi guvernată de o ordine socială, era imperios necesară acordarea unui capitol în acest tratat (capitolul VII p. 362-381). Problematika „schimbării” societății a fost dintotdeauna o preocupare a sociologiei, suscitând cele mai diverse descrieri, explicații sau interpretări, prezentate concis în capitolul VIII (p. 382-407) de sociologul Gheorghe Teodorescu. Deși analiza sociologică a puterii - ca fenomen social s-a dezvoltat în ultimele patru decenii în literatura occidentală, dar nici în fostele state cu regim totalitar-comunist n-a lipsit cu desăvârșire ci a fost marcată de slogane marxiste sau pseudomarxiste, sociologul Virgil Măgureanu ne oferă o analiză a puterii politice și a fenomenelor corelative în capitolul IX (p. 408-426). După ce expune câteva păreri calificate a unor personalități din literatura de specialitate, la întrebarea *Funcționează democrația în societățile puternic divizate?*, de altfel acesta fiind și titlul capitolului X (p. 427-451), sociologul Daniel Chirot răspunde afirmativ la această întrebare. El își argumentează răspunsul prin faptul că e necesar un efort din partea membrilor societăților respective: „parte din respectivul efort trebuie să fie o schimbare de anumite valori și atitudini despre etnicitate și religie, pentru care este nevoie de răbdare, generații de eforturi considerabile și voință de a accepta tranziția” (p. 448). Naționalismul este un fenomen modern și deși literatura despre naționalism este vastă și cu un volum în creștere, cei mai mari contributory la ea nu consideră că înțelegerea acestui fenomen este completă, dar cititorul va avea șansa să înțeleagă fenomenul cel puțin atât cât este el tratat în capitolul XI, de sociologul Michael Hechter sub numele de *Societate și națiune: mecanismele naționalismului* (p. 452-469). Analiza raportului dintre majoritate și minorități evidențiază faptul că acestea au un caracter complex, dinamic și variabil de la o societate la alta, nefiind niciodată stabilite definitiv. O documentare asupra acestui subiect o găsim în capitolul XII *Minoritățile naționale și drepturile omului* (p. 470-488). Deoarece relația dintre societate și cultură este una de interdependență, sociologul Constantin Schifirneț prezintă conceptele fundamentale întâlnite în antropologia culturii și în sociologia culturii: model cultural, valoare culturală, ethos, configurație culturală, tradiții, valoare; întregind imaginea asupra unei realități vaste și complexe (p. 489-511), iar sociologul Dumitru Batâr (Cap. XIV p. 512- 536) prezintă câteva dimensiuni ale înțelegerii modelului cultural. În ultimele două decenii, o nouă abordare a apărut în domeniul științelor sociale. Aceasta poate fi numită „sociologia culturală”, oferind o nouă alternativă a perspectivei asupra socialului și asupra felului cum trebuie el studiat. În acest sens capitolul XV (p. 537-556), face referire la un domeniu recent al cercetărilor sociologiei culturale reprezentat de „trauma colectivă”. Ne este prezentată teoria traumei culturale și evenimentele de la Nanking într-o dramă ce a marcat China. O analiză a populației din perspectivă demografică și sociologică o găsim în capitolul XVI (p. 557-576), autoarea Ana Rodica Stăiculescu aducând în fața cititorului aspecte precum: societatea și viața socială, distribuția populației în teritoriu, cohortă și generație, timpul social ca vârstă, generație și perioadă, ciclul de viață și biografia sau aspecte privind structura populației după status-ul matrimonial. O privire macrosocială asupra populației, o oferă coordonatorul acestui tratat, sociologul Dumitru Otovescu, care împreună cu Gabriela Mitroi abordează subiectul *Populației lumii și problemele globale a omenirii* (capitolul XVII p. 577-607). Studiile sociologice, consacrate examinării migrației internaționale au reușit să ofere suficiente informații pentru a cunoaște fenomenul în cauză, sub diverse aspecte și manifestări, astfel tratatul le prezintă într-un capitol intitulat *Migrația internațională* (p. 608-650), semnat de sociologul Adrian Otovescu. În încheierea secțiunii a II-a este tratat subiectul pieței muncii și a ocupării forței de muncă,

prezentându-se și aspecte legate de șomaj – ca fenomen multidimensional al lumii contemporane (capitolul XIX p. 651-673).

Secțiunea a III-a se focalizează pe ramurile sociologiei, prezentând rând pe rând în 10 capitole: sociologia politicii, sociologia culturii, sociologia comunicării, sociologia comunităților teritoriale, sociologia urbană, sociologia rurală, sociologia familiei, sociologia juridică, sociologia organizațiilor și sociologia muncii.

Prezentul *Tratat de Sociologie Generală* oferă o privire de ansamblu asupra aspectelor de natură sociologică și totodată, asupra activităților pe care aceasta o presupune. De asemenea constituie un instrument de lucru util, datorită informațiilor pe care le oferă, ceea ce îl recomandă ca fiind indispensabil din biblioteca cercetătorilor, interesați de investigarea fenomenelor sociale, dar și a oricărui actor social implicat sau nu în reformarea practică a spațiului românesc.

Sociolog Sergiu-Lucian Raiu

raiusergiu@gmail.com

masterand la Sociologia Instituțiilor Administrative Instituțiilor de Socializare și Resocializare

Catedra de Sociologie-Antropologie
Facultatea de Sociologie și Psihologie
Universitatea de Vest din Timișoara
Blvd. Vasile Pârvan, Nr. 4

www.uvt.ro